

established in
2016

MAS JOURNAL of Applied Sciences

ISSN 2757-5675

DOI: <http://dx.doi.org/10.52520/masjaps.21>

Araştırma Makalesi

Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Meyreme AKSOY^{1*}, Zeliha BÜYÜKBAYRAM¹

¹Siirt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Siirt

*Sorumlu yazar: meryeme_072@hotmail.com

Geliş Tarihi: 04.02.2021

Kabul Tarihi: 05.03.2021

Özet

Bu araştırma, Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi' nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu metodolojik-tanımlayıcı araştırmanın evrenini, Siirt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde okuyan öğrenciler oluşturdu. Araştırmanın örneklemini ise, Nisan–Mayıs-2020 tarihleri arasında araştırmaya katılmaya gönüllü olan 296 öğrenci oluşturdu. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Hemşirelik Öğrencileri için Etik duyarlılık anketi (EDA-HÖ) kullanılarak hazırlanan online bir anket aracılığıyla elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı/yüzde, kapsam geçerliği indeksi(KGİ), Pearson korelasyon analizi, Cronbach alfa katsayısı, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analiz yöntemleri kullanılmıştır. Yapılan değerlendirme ve analizler sonucunda; Ölçeğin KGİ'nin 0.80 olduğu belirlendi. Anketin toplam Cronbach alfa katsayısı 0.80, bireye saygı alt boyutu için 0.79, adalet ve gizlilik alt boyutu için ise, 0.69 olarak belirlenmiştir. Anket faktör yük değerlerinin 0.47-0.84 ve madde-toplam korelasyon katsayılarının 0.35 ile 0.55 arasında olduğu belirlendi. Yapılan faktör analizinde anketin toplam varyansın % 55.44'ü açıkladığı ve 9 maddeli 2 faktörlü anketin yapısını doğruladığı saptanmıştır. Çalışma sonucu anketin, Türk toplumunda hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeylerinin değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik duyarlılık, hemşirelik öğrencisi, geçerlik, güvenilirlik

Turkish Validity and Reliability Study of the Ethical Sensitivity Questionnaire for Nursing Students

Abstract

This research was conducted to evaluate the Turkish validity and reliability of the Ethical Sensitivity Questionnaire for Nursing Students. The universe of this methodological-descriptive study was formed by students studying at Siirt University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing. The sample of the study consisted of 296 students who volunteered to participate in the study between April-May-2020. The data were obtained through an online questionnaire prepared using the Introductory Information Form and the Ethical Sensitivity Questionnaire for Nursing Students (ESQ-NS). In evaluating the data; Number / percentage, Content Validity Index (CVI), Pearson correlation analysis, Cronbach alpha coefficient, explanatory and confirmatory factor analysis methods were used. As a result of the evaluations and analyzes made; It was determined that the CGI of the scale was 0.80. The total Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire was 0.80, 0.79 for respect for the individual, and 0.69 for the justice and privacy sub-dimension. It was determined that the factor load values were between 0.47-0.84 and the item-total correlation coefficients were between 0.35 and 0.55. In the factor analysis, it was determined that the survey explained 55.44% of the total variance and confirmed the structure of the 9-item 2-factor questionnaire. The result of the study showed that the questionnaire is a valid and reliable measurement tool in the evaluation of the ethical sensitivity of nursing students in Turkish society.

Keywords: Ethical sensitivity, nursing student, validity, reliability

GİRİŞ

Sağlıktaki son gelişmeler ve sağlık hizmetindeki artan talep, çeşitli karmaşık etik sorunlara neden olmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin yüksek etik kapasiteye sahip olmaları gerekmekte ve dolayısıyla sağlık meslek eğitiminde etğin önemi artmaktadır (Carrese ve ark., 2015; Muramatsu ve ark., 2019). Etik, sağlık profesyonellerinin sağlıklı veya hasta bireyler ile ilişkisinde yer alan davranış, tutum ve değerlerinin ahlaki açıdan iyi-kötü ve doğru-yanlış olarak değerlendirilmesidir. Hemşirelik mesleğinde doğru etik kararlar verilebilmesi etik duyarlılığın gelişimine bağlıdır. Etik duyarlılık, etik sorunları ayırt edebilme yeteneğidir (Pash Gürdoğan ve ark., 2018). Etik duyarlılık, bir etik çatışmayı fark etmeyi, hastanın savunmasız olduğu durumlar karşısında bağlamsal ve sezgisel bir anlayış göstermeyi ve alınan kararların hasta adına etik sonuçlarına ilişkin fikir sahibi olunmasını içermektedir (Koskenvuori ve ark., 2019; Muramatsu ve ark., 2019). Hemşirelik uygulamalı bir meslek olması ve hasta bakımı ve tedavisini sürdürme sorumluluğu ile kliniklerde çok daha fazla zaman geçirmelerinden dolayı hemşireler sıklıkla etik problemlerle karşı karşıya kalmaktadır (Asgari ve ark., 2019; Ferrand ve ark., 2003; Hamric & Blackhall, 2007).

Yapılan çalışmalarda hemşirelik bölümü öğrencileri, hastane uygulamalarında hastanın tedaviyi reddetmesi, hastaya karşı kötü davranışla karşılaşması, hasta mahremiyetinin ihlal edilmesi ve sağlık çalışanları tarafından hastalara yapılan eksik ya da yanlış bilgilendirme gibi birçok etik ikilemlerle karşılaşmaktadır. Bu durum öğrencilerin motivasyonlarını olumsuz etkilemesine neden olmaktadır (Akca ve ark., 2017; Erdil & Korkmaz, 2009). Hemşirelerin eğitim sürecinde etik duyarlılık

düzeylerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda geliştirilmesi meslek hayatlarında karşılaşacakları etik sorunlarda doğru kararlar almalarını açısından önem taşımaktadır. Hemşirelerin ve sağlık çalışanlarının etik duyarlılığını değerlendirmek için çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Ancak yapılan literatür incelemesinde Türk hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılığını ölçebilecek bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışma, Türkiye'de 'Hemşirelik öğrencileri için Etik Duyarlılık Anketinin (EDA-HÖ)' Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma, 'Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi'nin (EDA-HÖ)' Türk toplumuna uyarlamak amacıyla tanımlayıcı metodolojik olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Siirt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile Nisan-Mayıs 2020 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Siirt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde okuyan etik dersini alan öğrenciler oluşturdu. Anket uyarlama çalışmalarında örneklemin anket madde sayısının en az 5-10 katı olması önerilmektedir. Araştırma örnekleminin belirlenmesinde 13 maddelik orijinal ölçeğin madde sayınının 10 katına ulaşılması hedeflendi (Seçer, 2015). Bundan dolayı araştırma, belirtilen tarihler arasında 296 hemşirelik öğrencisi ile tamamlanmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan; Tanıtıcı Bilgi Formu ve Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik

Duyarlılık Anketi (EDA-HÖ) kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu; Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerin demografik ve eğitimle ilgili bilgiler içeren ve araştırmacılar tarafından hazırlanan 4 sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi (EDA-HÖ):

Muramatsu ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilen “Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi (EDA-HÖ)” hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılığını değerlendirmede kullanılan bir ölçüm aracıdır. Anket, 13 maddeden oluşan 4’lü likert tiptedir. Maddelere sizce etik bir sorun teşkil ediyor mu? sorusuna ‘1 = Hiç Etmiyor’, ‘2 = Fazla Etmiyor’, ‘3 = Biraz Ediyor’, ‘4 = Çok Ediyor’ olarak puanlanır. Anket; bireye saygı, adalet dağılımı ve hastaların gizliliğini koruma olmak üzere 3 faktörden oluşmaktadır. Puanlar 47-188 puan arasında değişmektedir ve yüksek puanlar etik duyarlılığın daha yüksek olduğunu göstermektedir. Anketin orijinalinde toplam Cronbach alfa değeri 0.77 olarak bulunmuştur (Muramatsu ve ark., 2019). Çalışmamızın Cronbach alfa değeri ise 0.80 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, Nisan-Mayıs 2020 tarihleri arasında GoogleDocs programında hazırlanan veri toplama formları kullanılarak, kartopu örneklem tekniği ile online (e-posta, whatsapp) olarak toplanmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde, örneklem oluşturma süreci araştırmanın yapılacağı bireylerden birine ulaşarak başlamaktadır. Araştırmacı, bireylere başka kimlerle görüşebileceğini sorarak yeni kişilere ulaşmaya çalışmaktadır. Araştırmacının zincirleme bir şekilde sürdürdüğü araştırma sonucunda veri doygunluğuna ulaşıldığı anda araştırmanın veri toplama aşaması tamamlanmaktadır (Şahin,

2014). Bundan dolayı araştırma, belirtilen tarihler arasında 296 hemşirelik öğrencisi ile tamamlanmıştır. Ayrıca tekrar test için 28 kişiye 15 gün ara ile anket formu tekrar uygulanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi:

Araştırmada, elde edilen verilerin analizinde, SPSS 22 istatistiksel yazılım paket programı kullanıldı. Çalışmaya alınan hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özelliklere ait bilgiler sayı ve yüzde olarak değerlendirildi. Ölçeğin içerik ve yapı geçerliliğinin belirlenmesinde uzman görüşleri, Barlett Testleri, Kaiser-Meyer-Olkin İndeksi (KMO), Açıklayıcı Faktör Analizi (Exploratory Factor Analysis), Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis), Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis) uygulandı. Güvenirlik çalışmasına yönelik olarak iç tutarlığın ve homojenliğin belirlenmesinde Cronbach’s a Katsayısı, Pearson Korelasyon analizi, madde-toplam puan korelasyonu kullanıldı.

Araştırmanın Etik Yönü

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması için 2019 yılında Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketini (EDA-HÖ) geliştiren Muramatsu ve arkadaşlarından e-posta yoluyla izin alındı. Ayrıca Siirt Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul izni (Sayı No:E.4822) alındı. Ayrıca çalışmanın yapıldığı Siirt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nden (Sayı No: 43622597-200) yazılı kurum izni alındı. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı ve sözlü izin alındı.

EDA-HÖ Türkçe’ye Uyarlanmasındaki Aşamalar:

Hemşirelik Öğrencileri İçin Etik Duyarlılık Anketi’nin Türkçe dil geçerliliğini sağlayabilmek için öncelikle çeviri-geri çeviri yöntemi kullanıldı (Bayık & Gürbüz, 2016). Dil geçerliliğine yönelik ilk olarak, anket her iki dili iyi bilen 2 dil uzmanı tarafından

İngilizceden Türkçe'ye çevirisi yapılmıştır. İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi yapılan anket araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve bir Türk Dili uzmanı tarafından dil uygunluğu açısından incelenmiştir. Daha sonra her iki dili iyi bilen bir İngilizce dil bilimci tarafından Türkçe anketin İngilizce'ye geri çevirisi ve özgün anket ile karşılaştırılması yapılmıştır. Dil uygunluğu sağlandıktan sonra çevirisi yapılan anket maddeleri kapsam geçerliği ölçen form aracılığıyla beş uzman hemşire öğretim üyesine gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen öneriler, maddede değişikliğe gerek yok ise '4', küçük değişiklik önerildi ise '3', büyük değişiklik önerildi ise '2', madde uygun değil/çıkarılması gerekir ise '1' şeklinde puanlandırılmıştır. Anketin Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI) değerlerinin hesaplanmasında Davis yöntemi kullanılmıştır. Anket maddelerinin kapsam geçerlilik açısından yeterli KGI değerinin 0.80 den büyük olması gerekmektedir (Davis, 1992). Yapılan analiz sonucu ankete ait tüm maddelerin KGI skorlarının 0.80'in

üzerinde olduğu belirlendi. Bu sonuçlar doğrultusunda EDA-HÖ'nin Türk kültürüne uygun olduğu, ölçülmek istenen alanı temsil ettiği ve kapsam geçerliliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Uzman görüşünden sonra son şekli verilen anket, araştırma kapsamına alınacak hemşirelik öğrencilerine benzer özellik taşıyan 30 hemşirelik öğrencisine pilot çalışma yapmak üzere uygulanmıştır. Pilot uygulamada her bir madde anlaşılır bulunduğu için ölçekte herhangi bir değişikliğe gidilmemiş ve geçerlik/güvenirlilik analizlerine devam edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılığı

Bu çalışma sadece çalışmanın yapıldığı okuldaki öğrencilere yansıtılmaktadır, tüm öğrencilere genellenemez.

BULGULAR

Çalışmada hemşirelik öğrencilerin yaş ortalaması 22.4±1.66, %51.7' nin kadın, %52'sinin 4.sınıfta okuduğu, %79.4'nün mesleğini isteyerek seçtiği saptandı (Çizelge 1).

Çizelge 1. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri

Değişkenler	N	(%)
Cinsiyet		
Kadın	153	51.7
Erkek	143	48.3
Eğitim - Sınıf		
3. Sınıf	142	48
4. Sınıf	154	52
Meslek Seçimi		
İsteyerek	235	79.4
İstemeyerek	61	20.6
Yaş		
$\bar{x} \pm ss$	22.4±1.66	
min-max	19-33	

Çizelge 2 incelendiğinde; anketin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0.79, Bartlett küresellik testi değerinin

ise $\chi^2=787.174$ ($p<0.001$) ve anlamlı olduğu bulundu (Çizelge 2).

Çizelge 2. Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği ve Bartlett'in küresellik testinin sonuçları

Test	Results
KMO	0.79
Bartlett testi	787.174

p < 0.001

Çalışmada orijinal anketin Türk kültürüne uygunluğunun değerlendirilmesinde ilk olarak doğrulayıcı faktör analizi(DFA) uygulandı (Hu & Bentler, 1999). EDA-HÖ'nün DFA uyum indeksi değerleri; RMSEA=0.12, CFI = 0.67, SRMR = 0.158, GFI= 0.84, AGFI= 0.78 ve NFI =

0.63 olarak saptanmıştır (Çizelge 3). Çizelge 3'de görüldüğü üzere çalışmamızdan elde edilen uyum iyiliği değerleri referans değerleri karşılamıyordu. Bu nedenle yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) uygulandı.

Çizelge 3. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Statistics	Abbreviation	Threshold	Results
Chi-squared/degrees of freedom	χ^2/df	<3	5.59
Probability value for the model	p	>0.05	<0.0001
Standardised Root Mean squared Residual	SRMR	<0.05	0.158
Root mean square error of approximation	RMSEA	<0.06	0.124
Comparative Fit Index	CFI	≥0.90	0.676
Joreskog goodnessof-fit	GFI	≥0.95	0.841
Joreskog adapted goodnessof-fit	AGFI	≥0.90	0.781
Bentler-Bonett Normed Fit Index	NFI	≥0.95	0.636
Bentler-Bonett Non-Normed Fit Index	NNFI	≥0.97	0.617

(Hu & Bentler, 1999).

Orijinal anketin madde –toplam korelasyon katsayısı değerleri 0.30 un altında olan maddeler en küçükten en yükseğe doğru adım adım (step by step) anketten çıkarıldı. Bu işlem tüm

maddeler 0.30 üzerinde oluncaya kadar işlem devam edildi. Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu değeri 0.30'ın altında olan 7, 8, 12 ve 6. maddeler sırayla anketten çıkarıldı (Çizelge 4).

Çizelge 4. 13 Maddelik orijinal anketin madde-toplam puan korelasyon katsayıları, alfa katsayıları

	mean	sd	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
EDÖ 1	1.43	0.90	0.472	0.757
EDÖ 2	1.92	0.93	0.552	0.749
EDÖ 3	2.00	0.98	0.529	0.751
EDÖ 4	2.00	1.00	0.409	0.763
EDÖ 5	1.57	0.95	0.505	0.753
EDÖ 6	2.54	1.02	0.374	0.766
EDÖ 7	3.32	0.91	0.142	0.786
EDÖ 8	2.84	1.05	0.259	0.778
EDÖ 9	1.70	0.91	0.497	0.755
EDÖ 10	1.90	0.97	0.353	0.768
EDÖ 11	1.57	0.84	0.474	0.758
EDÖ 12	2.36	1.19	0.293	0.777
EDÖ 13	1.58	0.92	0.463	0.758

Yapılan varyans analizine (ANOVA with Tukey's Test for Nonadditivity) göre madde çıkarma işleminden sonra geriye kalan 9 maddenin toplanabilir olduğu görüldü ($F=23.045$; $p<0.001$). Yapılan Açıklayıcı faktör analizinde 9 maddelik ölçeğin 2 faktörden oluştuğu ve toplam varyansın % 55.441'ini açıkladığı

saptanmıştır. Faktör 1 (1, 2, 3, 4, 5) maddelerinden oluşmakta bireye saygı olarak adlandırıldı. Faktör 2 ise (9, 10, 11, 13) maddelerinden oluşmakta ve Adalet ve Gizlilik olarak adlandırıldı (Çizelge 5). Anket Faktör yük değerlerinin 0.47-0.84, madde-toplam korelasyon katsayılarının 0.35 ile 0.55 arasında olduğu belirlendi.

Çizelge 5. 9 Maddelik EDA-HÖ'nün madde-toplam puan korelasyon katsayıları, faktör yükleri, alfa katsayıları ve açıklanan varyansı

	Faktör 1	Faktör 2	mean	sd	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
EDÖ 2	0.848		1.92	0.93	0.552	0.749
EDÖ 3	0.825		2.00	0.98	0.529	0.751
EDÖ 1	0.655		1.43	0.90	0.472	0.757
EDÖ 5	0.635		1.57	0.95	0.505	0.753
EDÖ 4	0.591		2.00	1.00	0.409	0.763
EDÖ 10		0.801	1.90	0.97	0.353	0.768
EDÖ 9		0.758	1.70	0.91	0.497	0.755
EDÖ 11		0.701	1.57	0.84	0.474	0.758
EDÖ 13		0.477	1.58	0.92	0.463	0.758
Açıklanan Varyans	%39.771	%15.670				
Toplam Açıklanan Varyans Oranı=	%55.4410.693					

Anketin iç güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach's α iç tutarlılık katsayısı test edildi. EDA-HÖ'nün toplam güvenilirlik katsayısı $\alpha=0.80$; alt boyut güvenilirlik katsayıları,

Bireye saygı alt boyutu için $\alpha=0.79$, Adalet ve gizlilik Alt Boyutu için $\alpha=0.69$ 'dur. Anketten alınabilecek minimum puan 9 maksimum puan ise 36'dır (Çizelge 6).

Çizelge 6. Toplam Anket ve Faktör-1 ve Faktör-2'ye ait istatistikler ($n=296$)

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Nonadditivity (p)	mean	sd	Min	Max
Toplam Anket	9	0.805	<0.001	15.7	5.3	9.0	36.0
Bireye saygı	5	0.793	<0.001	8.9	3.5	5.0	20.0
Adalet ve gizlilik	4	0.693	<0.001	6.8	2.6	4.0	16.0

EDA-HÖ'nün güvenilirlik analizinde; ölçeğin zamana göre değişmezlik gösterme gücünü ölçmek

için test-tekrar test yöntemi kullanıldı. 28 kişiye veriler 2 hafta sonra tekrar uygulandı. Anketin ilk ve ikinci

uygulama arasında korelasyon katsayısı toplam anket için 0.94, Bireye Saygı Alt Boyutu için 0.92, Adalet ve Gizlilik Alt Boyutu için ise 0.81 olarak hesaplandı.

EDA-HÖ'nün toplamı ve iki alt boyutu için test-tekrar test puanları arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Çizelge 7).

Çizelge 7. EDA-HÖ'nin test-tekrar-test analizi (n=28)

	Madde Sayısı	Cronbach Alfa-1	Cronbach Alfa-2	ICC	p	İlk test	İkinci test	t	P
						mean ± sd	mean ± sd		
Toplam	9	0,805	0,796	0,948	<0,001	13,9±4,3	14,0±4,5	0,095	0,925
Bireye saygı	5	0,793	0,750	0,923	<0,001	8,2±2,9	8,3±3,0	0,235	0,816
Adalet ve gizlilik	4	0,693	0,640	0,816	<0,001	5,8±2,1	5,7±2,2	0,115	0,909

TARTIŞMA

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılığının belirlenmesi için Muramatsu ve arkadaşları tarafından 2019 yılında geliştirilen Hemşirelik Öğrencileri için Etik Duyarlılık Anketi'nin Türk toplumuna uyarlanması amacı ile yapıldı.

EDA-HÖ'nün yapı geçerliliğinin belirlenmesi aşamasında öncelikle örneklem büyüklüğünün uygunluğunu değerlendirmek amacıyla KMO ve Barlett Testi yapıldı. Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0.79 olarak, Barlett Testi sonuçlarının ise ($\chi^2=787.174$ ($p<0.001$)) anlamlı olduğu saptandı. Literatürde uygun örneklem büyüklüğü için KMO değerinin 0,50'e eşit veya bu orandan büyük olması, Barlett Testi'nin ise anlamlı olması gerektiği belirtilmektedir (Çokluk ve ark., 2016). Bu sonuçlar faktör analizi için örneklem büyüklüğünün uygun ve yeterli olduğunu göstermektedir.

Farklı kültürde geliştirilmiş ölçeğin bir topluma uyarlanmasında öncelikle DFA yapılmalıdır. Bu nedenle 13 maddelik orijinal EDA-HÖ'nün yapı geçerliliği için önce DFA yapıldı. Fakat Yapılan DFA sonucu elde edilen uyum iyiliği değerleri referans değerleri karşılamıyordu. Bu nedenle yapı geçerliliği için sonrasında AFA yapıldı

(Hu & Bentler, 1999). Bu çalışmada yapılan analizler sonucunda madde-toplam puan korelasyon katsayı değerlerinin tamamının $p<0.01$ önem düzeyinde anlamlı olduğu ve maddelerin madde toplam korelasyon katsayı değerlerinin 0.14 ile 0.58 arasında değiştiği belirlendi. Literatürde ölçekte bulunan maddelerin her birine ait korelasyon değerinin sınır değer olan 0.30'den yüksek olması gerektiği belirtilmektedir (Özdamar, 2017). Bu sonuçlar doğrultusundan madde toplam korelasyon katsayı değeri 0.30'un altında olan 6,7,8,12. maddeler anketten çıkarılmıştır.

Madde çıkarma işleminden sonra kalan 9 maddelik EDA-HÖ'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla "temel bileşenler yöntemi", "Varimax dik döndürme yöntemi" kullanıldı. Yapılan analizler sonucunda 9 maddeden oluşan EDA-HÖ'de toplam varyansın %55'ni açıklayan ve öz değeri 1.00'in üzerinde olan 2 faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlendi. Ölçeğin orijinalinde anket üç alt boyuttan oluşmaktadır. (Muramatsu ve ak 2019). Bir anketin açıkladığı varyans oranının en az %52'nin üzerinde olması gerektiği ifade edilmektedir (Seçer, 2015). Bu çalışmada toplam varyans kabul edilen sınırın üzerinde bir değerdir. Bu sonuç ölçeğin güçlü bir

faktör yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

EDA-HÖ'nün 2 alt boyutunun hangi maddelerden oluştuğunun belirlemek amacıyla faktör yükleri matriksine bakıldı. 9 maddelik EDA-HÖ'nün geçerliği için yapılan analiz sonucunda faktör yük değerleri 0.47-0.84 arasında sıralandı. Muramatsu ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan orijinal ölçekte faktör yüklerin 0.41-0.96 arasında değiştiği görülmüştür. Literatürde faktör yüklerinin 0.30 ve üzerinde olması gerektiği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2017; Seçer, 2015). Bu çalışmada 9 maddelik EDA-HÖ'nin faktör yüklerine göre alt boyutlara dağılımlarına bakıldığında, 1,2,3,4,5 maddeleri ölçeğin orijinalinde olduğu gibi 'Bireye Saygı' alt boyutu altında 9,10,11,13 maddeler ise 'Adalet ve Gizlilik' alt boyut altında toplanmıştır.

Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach Alfa katsayısına bakılır. Cronbach Alfa katsayısının 0.60'a eşit ve üzerinde olması, ölçme aracının araştırmalarda kullanılmasında için yeterli olduğu gösterir (Çam & Baysan-Arabaci, 2010). Bu çalışmada, EDA-HÖ'nün toplam Cronbach's Alfa katsayısı 0.80, 'Bireye Saygı' alt boyutu için 0.79, 'Adalet ve Gizlilik' alt boyutu için 0.69 olarak hesaplandı. Muramatsu ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilen orijinal ankete Cronbach's Alfa katsayılarının 0.77-0.81 arasında değiştiği görülmüştür. Bu bulgular EDA-HÖ ölçeğinin iç tutarlılığının yeterli olduğunu göstermektedir.

EDA-HÖ'nün zamana göre değişmezliğini test etmek amacıyla test-tekrar test güvenilirlik yöntemi kullanıldı (Tavşanel, 2019). EDA-HÖ'nün toplamı ve iki alt boyutu için test-tekrar test puanları arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

saptanmıştır ($p < 0.001$). Muramatsu ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilen orijinal ölçekte de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgu ölçeğin zamana göre tutarlılığının yüksek olduğunu ve birden fazla uygulama için güvenilir sonuçlar elde edilebileceğini ortaya koydu.

SONUÇ

Bu çalışmada, orijinal anketten farklı olarak Türk toplumuna uyarlanan anketin 9 maddeden oluştuğu ve 2 faktörlü bir yapıya sahip olduğunu belirlenmiştir. Anketin cronbach's Alfa iç tutarlık kat sayısının madde toplam korelasyonunun ve test-tekrar test analizinin yüksek korelasyona sahip olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığımız EDA-HÖ'nün etik duyarlılık düzeylerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Akca, N., Simsek, N., Dilek, E., Arslan, Şentürk, S. 2017. Original Article Moral Sensitivity among Senior Nursing Students in Turkey. 10, 1031–1039.
- Asgari, S., Shafipour, V., Taraghi, Z., Yazdani-Charati, J. 2019. Relationship between moral distress and ethical climate with job satisfaction in nurses. *Nursing Ethics*, 26(2): 346–356.
- Bayık, M.E., Gürbüz, S. 2016. Ölçek Uyarlamada Metodoloji Sorunu: Yönetim ve Örgüt Alanında Uyarlanan Ölçekler Üzerinden Bir Araştırma. *İş ve İnsan Dergisi*, 3(1): 1–20.
- Büyüköztürk, Ş. 2017. Data analysis handbook for social sciences statistics, research pattern spss applications and interpretation. (23 ed.). Ankara: Pegem Academy.
- Çam, M.O., Baysan-Arabaci, L. 2010. Tutum Ölçeği Hazırlamada Nitel Ve

- Nicel Adımlar. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 12(2): 64–71.
- Carrese, J.A., Malek, J., Watson, K., Lehmann, L. S., Green, M. J., McCullough, L. B., Geller, G., Braddock, C. H., Doukas, D. J. 2015. The essential role of medical ethics education in achieving professionalism: The Romanell Report. *Academic Medicine: Journal of the Association of American Medical Colleges*, 90(6), 744–752.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, Ş. 2016. *Multivariate statistics SPSS and Lisrel applications for social sciences*. (2 ed.). Ankara: Pegem Academy.
- Davis, L.L. 1992. Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied Nursing Research*, 5(4):194–197.
- Erdil, F., Korkmaz, F. 2009. Ethical problems observed by student nurses. *Nursing Ethics*, 16(5): 589–598.
- Ferrand, E., Lemaire, F., Regnier, B., Kuteifan, K., Badet, M., Asfar, P., Jaber, S., Chagnon, J.-L., Renault, A., Robert, R., Pochard, F., Herve, C., Brun-Buisson, C., Duvaldestin, P., French Ressenti Group. 2003. Discrepancies between perceptions by physicians and nursing staff of intensive care unit end-of-life decisions. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 167(10): 1310–1315.
- Hamric, A.B., Blackhall, L.J. 2007. Nurse-physician perspectives on the care of dying patients in intensive care units: Collaboration, moral distress, and ethical climate. *Critical Care Medicine*, 35(2): 422–429.
- Hu, L., Bentler, P. M. 1999. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1): 1–55.
- Koskenvuori, J., Numminen, O., Suhonen, R. 2019. Ethical climate in nursing environment: A scoping review. *Nursing Ethics*, 26(2): 327–345.
- Muramatsu, T., Nakamura, M., Okada, E., Katayama, H., Ojima, T. 2019. The development and validation of the Ethical Sensitivity Questionnaire for Nursing Students. *BMC Medical Education*, 19(1), 215.
- Özdamar, K. 2017. *Statistical Data Analysis with Package Programs Eskişehir: Kaan Kitabevi*.
- Paslı Gürdoğan, E., Aksoy, B., Kınıcı, E. 2018. The Relationship Between Moral Sensitivity Levels and Professional Values of Nursing Students. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*.
- Seçer, İ. 2015. *Practical data analysis with spss and lisrel*. Ankara: Anı Yayıncılık,
- Şahin, B. 2014. *Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Baskı)*. A. Tanrıoğen (Yay. Haz). *Metodoloji* (s. 111-130). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tavşanel, E. 2019. *Measurement of Attitudes and Data Analysis with SPSS Ankara (6 ed.)*. Ankara: Atlas Publishing. (6 ed.). Ankara Atlas Publishing.